

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 314.18

Прокопєць Л.В.,
кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки підприємства та управління персоналом,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Бабчук А.М., Рудько К.І.,
студентки магістратури,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Prokopets Liudmyla,
PhD, Assistant of Department of Business Economics
and Human Resource Management
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Babchuk Antonina, Rudko Kateryna,
Students,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Прокопєць Л.В., Бабчук А.М., Рудько К.І. Вплив демографічних процесів на формування інвестиційного потенціалу України. Економіка України має всі перспективи для стабільного зростання та ефективного розвитку. Зокрема, інвестиції є невід'ємною частиною будь-якого економічного процесу, і, відповідно, інвестиційний потенціал України є цікавою сферою наукових досліджень. Досить багато науковців висвітлювали свої ідеї щодо інвестиційного потенціалу країни, однак необхідно визначити, що формує інвестиційний потенціал в Україні, та чинники, які впливають, і як це може відображати сучасний стан та можливості для нового розвитку. Проаналізувавши наукову літературу, ми вирішили зупинитися на демографічному аспекті. Статтю присвячено визначенню стану та особливостей інвестиційного потенціалу України в сучасних умовах, розкриттю взаємозв'язку між інвестиціями, інвестиційним потенціалом та демографічними чинниками. Досліджено наукові підходи до тлумачення категорії «інвестиційний потенціал», окреслено ключові питання залучення довгострокових інвестицій, запропоновано деякі рекомендації щодо формування сприятливих умов для інвестицій. На основі системи статистичних показників проаналізовано обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну, визначено основні країни-інвестори, а також розглянуто розподіл інвестицій між економічними секторами та регіонами України.

Ключові слова: демографія, демографічні процеси, демографічні чинники, інвестиції, інвестиційний потенціал, країни-інвестори.

Прокопєць Л.В., Бабчук А.М., Рудько К.І. Влияние демографических процессов на формирование инвестиционного потенциала Украины. Экономика Украины имеет все перспективы для стабильного роста и эффективного развития. В частности, инвестиции являются неотъемлемой частью любого экономического процесса, и, соответственно, инвестиционный потенциал Украины является интересной сферой научных исследований. Довольно много ученых освещали свои идеи относительно инвестиционного потенциала страны, однако необходимо определить, что формирует инвестиционный потенциал в Украине, и факторы, на него влияющие, и как это может отражать современное состояние и возможности для нового развития. Проанализировав научную литературу, мы решили остановиться на демографическом аспекте. Статья посвящена определению состояния и особенностей инвестиционного потенциала Украины в современных условиях, раскрытию взаимосвязи между инвестициями, инвестиционным потенциалом и демографическими факторами. Исследованы научные подходы к толкованию категории «инвестиционный потенциал», обозначены ключевые вопросы привлечения долгосрочных инвестиций, предложены некоторые рекомендации по формированию благоприятных условий для инвестиций. На основе системы статистических показателей проанализирован объем прямых иностранных инвестиций в Украину, определены основные страны-инвесторы, а также рассмотрено распределение инвестиций между экономическими секторами и регионами Украины.

Ключевые слова: демография, демографические процессы, демографические факторы, инвестиции, инвестиционный потенциал, страны-инвесторы.

Prokopets Liudmyla, Babchuk Antonina, Rudko Kateryna. The influence of demographic processes on the formation of investment potential of Ukraine. The economy of Ukraine has all the prospects for sustainable growth and effective development. In particular, investment is an integral part of any economic process, and accordingly, Ukraine's investment potential is an interesting area of research. Quite a number of scholars have covered their ideas about the country's investment potential, but it is necessary to determine what really form the investment potential in Ukraine and the factors that influence it and how it may reflect the current state and opportunities for new development. Having analyzed the scientific literature, we decided to focus on the demographic aspect. The article is devoted to identify the current state and distinctive features of Ukraine's investment potential, revealing the relationship between investment, investment potential and demographic factors. The scientific approaches to the interpretation of the category «investment potential» are explored, the key issues of attracting long-term investments are outlined, and some recommendations are proposed for the creation of favorable conditions for investment. Due to the statistical indicator system we have analyzed the volume of foreign direct investment in Ukraine, have identified the main investor countries to Ukrainian economy, and also we have considered the distribution of investments between economic sectors and regions of Ukraine. The Ukrainian economy will not be able to purport some significant economic inflows from foreign investors until the Ukrainian government solves all social problems and improves the quality of life of the Ukrainian population. For the development of Ukrainian economy, there were outlined the key issues of the attraction of long-term investments and were offered some recommendations regarding the formation of favourable conditions for the investment. On the basis of the system of statistical indicators, there was analysed the volume of foreign direct investment in Ukraine, were determined the main investor countries and the distribution of investments between economic sectors and regions of Ukraine were also scrutinized.

Key words: demography, demographic processes, demographic factors, investments, investment potential, investor countries.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Важливими складниками розвитку країни є демографічний склад та стан населення, його якісні й кількісні показники. Існує взаємозалежність демографічних та економічних процесів, між якими спостерігається прямолінійний вплив одне на одного. Населення є категорією демоекономічною, а будь-які зміни мають вплив на економічне становище країни у цілому, адже люди є основою здійснення суспільного відтворення; це джерело ресурсів праці, основа трудового потенціалу, носії економічних відносин. Дослідження впливу демографічних змін на інвестиційну привабливість країни є актуальним у реаліях сьогодення, коли спостерігається погіршення демографічної ситуації, відтік населення, низька народжуваність, що в подальшому призводить до скорочення робочої сили та трудового потенціалу, старіння нації. Передусім ці зміни спровокували низькі доходи, високі ціни та тарифи, мізерні інвестиції та низький рівень життя у цілому. Демографічний потенціал є основою визначення пріоритетних напрямів розвитку країни та залучення інвестицій.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Серед вітчизняних науковців, які займалися дослідженням інвестиційного капіталу та інвестиційних процесів, необхідно відзначити таких, як І. Гавришків, А. Кінах, Г. Кучерук, Б. Луців, Т. Макух, У. Нечитайло, А. Пересада, К. Покатаєва, С. Сілюкова, О. Шевередіна, В. Бочаров та ін. Проблемам демографічної ситуації України та демографічних процесів присвячено праці С. Мельник, Е. Бойченко, В. Толуб'яка, Г. Лещук.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті – дослідження взаємозалежності демографічних показників на інвестиційний потенціал, а також його впливу на інвестиційну привабливість в умовах ринку, що постійно змінюються.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Демографічні процеси відіграють істотну роль в успішному функціонуванні будь-якої країни, зокрема її економічної та політичної сфер. Демографічний чинник як індикатор стану та тенденцій розвитку людських ресурсів виступає базовим елементом економічного та соціального добробуту країни у цілому. Він відображає взаємозв'язок темпів та пропорцій суспільного розвитку з кількісними та якісними характеристиками населення. Населення є суб'єктом суспільного розвитку, носієм усіх соціальних відносин і відтворюється на розширеній чи звуженій основі. Стан людського розвитку та стратегічне управління ним є важливою характеристикою розвитку більшості країн світу. Демографічні процеси в сучасному світі розглядаються в низці найважливіших глобальних проблем, адже глобальні демографічні тенденції мають значний вплив на економіку. Вони формують структуру світової економіки і мають наслідки для інвестиційних ризиків і доходу. При цьому під демографічними процесами слід розуміти сукупність демографічних подій, які відбуваються з населенням у цілому (народжуваність, смертність, шлюбність, міграційний рух населення). «Демографічні процеси» – узагальнене поняття, яке співвідноситься більшою мірою з макропроцесами, які мають місце у світі у цілому, в окремій країні чи регіоні [5, с. 23].

Головною причиною сучасної демографічної ситуації вважається низький рівень матеріального добробуту й умов життя переважної більшості населення внаслідок глибокої економічної та соціальної кризи. Проте, як зазначає Е. Бойченко, результати численних досліджень, які проводилися у низці економічно розвинутих країн, де також демографічна ситуація є негативною, показали обернену залежність між народжуваністю та рівнем добробуту населення. Так, у бідних родинах народжуваність завжди була вищою, ніж у багатих. Тож можна з великою ймовірністю стверджувати, що демографічну кризу в Україні спричинило зовсім

не скорочення рівня доходів [1, с. 24]. Демографічний аспект є складовою частиною багатьох визначальних процесів і явищ для національної економіки, зокрема демографічна ситуація впливає й на формування та подальший розвиток інвестиційної сфери країни.

Зарубіжний досвід свідчить, що запорукою процвітання економіки є залучення іноземного капіталу, що призводить до глобалізаційних процесів та відкритості економіки. Законом України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 1560-ХІІ (редакція станом на 23.07.2017) визначено, що інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, внаслідок якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект [7].

Вітчизняні науковці неодноразово досліджували сутність інвестиційного потенціалу України, а також проблеми щодо його формування, розвитку і зростання. Проте єдиного трактування цієї категорії так і не знайшли.

Г.Ю. Кучерук розглядає інвестиційний потенціал як організовану сукупність внутрішніх та зовнішніх економічних можливостей і ресурсів, які створюють умови для розвитку та забезпечують реалізацію стратегічних і тактичних цілей у сфері інвестиційної діяльності [3, с. 6]. Як зазначає С. Сілюкова, інвестиційний потенціал є сукупністю коштів населення, підприємств, держави та нерезидентів, які потенційно можуть бути використані для здійснення інвестиційної діяльності (розглядатися як інвестиційні ресурси) [8, с. 141]. Досить цікавою є позиція Б.Л. Луців, який пояснює двоякий характер інвестиційного потенціалу: з одного боку, він є результатом ефективного використання потенційних можливостей, а з іншого – чинником подальшого розвитку за рахунок здійснення інвестиційної діяльності.

Інвестиційний потенціал підприємства є динамічною категорією і його формування, стан та ступінь використання значною мірою визначаються чинниками зовнішнього і внутрішнього середовища [4, с. 68].

Проаналізувавши погляди вчених на дану категорію, ми дійшли висновку, що інвестиційний потенціал країни – це сукупність можливостей залучення інвес-

тиційного капіталу в економіку держави для створення сприятливих умов розвитку та найдоцільнішого його використання, що призводить до економічного зростання. Для того щоб зрозуміти вплив демографічного чинника на інвестиційний потенціал України, насамперед потрібно вивчити стан інвестиційної діяльності, оскільки з розвитком інвестиційного потенціалу з'являється можливість створити нові робочі місця, осучаснити виробництво, збільшити обсяги та якість випуску продукції, поліпшити стан фінансової інфраструктури та оздоровити українську економіку в цілому. Інвестиційні процеси в Україні мають свою певну специфіку. За даними Державної служби статистики, в Україні станом на 01.01.2018 в національну економіку було залучено іноземні інвестиції в обсязі 39 261,1 млн дол. та вилучено 7 983,6 млн дол. [6]. Динаміку обсягу іноземних інвестицій за 2010–2018 рр. наведено на рис. 1.

Аналізуючи вищенаведені дані, можна побачити, що починаючи з 2010 р. по 2014 р. включно ми могли спостерігати зростання капітальних інвестицій в економіку країни, проте з 2015 р. в українській економіці розпочалися стагнаційні процеси, які в підсумку зменшили інвестиції до 36,1 млрд дол. у 2016 р. Сучасний період свідчить про відновлення інвестиційної політики України і цим самим дає нам розуміння про розвиток інвестиційного потенціалу.

Тепер варто дослідити демографічні показники України й як вони взаємопов'язані з інвестиційними. На рис. 2 зображено динаміку чисельності населення України за 2000–2018 рр.

Як ми бачимо чисельність населення України невинно падає. Так, за два десятиліття чисельність зменшилася аж майже на 8 млн. осіб. Значного скоротилася чисельність починаючи з 2014 року і таке стрімке зниження продовжується і до тепер. Якщо порівняти динаміку інвестицій і демографічний показник чисельності населення, то значне скорочення припадає якраз на 2014–2018 рр. Причинами такого спаду в більшій мірі є розвиток фінансово-економічної кризи на всій території України, анексія Криму, а також про-

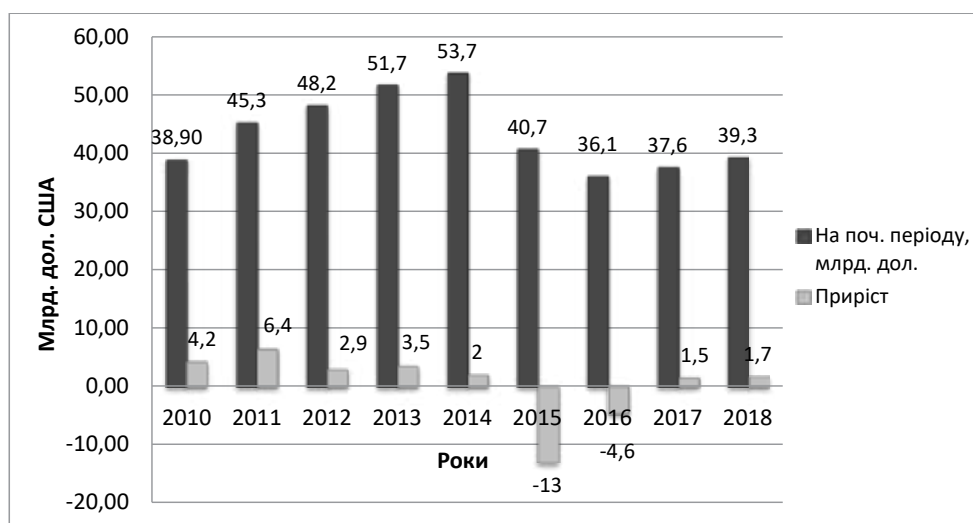

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України з 01.01.10 по 01.01.18, млрд дол. США

Джерело: складено авторами на основі [6]

довження військових дій на території Луганської та Донецької областей.

Знання різних демографічних змін у різних частинах світу може розповісти про те, де варто інвестувати, оскільки демографія впливає на зростання економіки. Менш розвинена економіка може мати більш високий темп зростання, оскільки молоді люди більш динамічні в економічному плані. Вони становлять основну масу підприємців країни і мають тенденцію купувати більше, часто заробляти більше і платити більше податків. Старіння населення призводить до скорочення населення працездатного віку, що означає зниження пропозиції робочої сили – одного з ключових чинників, що визначають довгострокове зростання економіки. Ми провели SWOT-аналіз ефективності інвестицій в українську економіку, тобто сильні й слабкі сторони, можливості та загрози (табл. 1).

Із вищенаведеного аналізу можна зробити висновки, що для поліпшення інвестиційного потенціалу

України варто подолати проблеми правового поля, а саме врегулювати нормативно-правові документи, які мають відношення до інвестиційного складника економіки, подолати хабарництво та кумівство, досягнути політичної та економічної стабільності в країні. Всі ці проблеми гальмують зростання інвестиційної привабливості та свідчать про негативний інвестиційний капітал, що й відштовхує потенційних інвесторів у нашу країну. А щодо позитивних зрушень у цій сфері, то, як можна побачити з аналізу, інвестиційні надходження мають стратегічне значення, чітку мету використання, повний план для досягнення конкретних результатів.

Провідними сферами економічної діяльності України за обсягами залучення інвестицій станом на 01.01.2018 є: промисловість – 28,7%, із неї переробна промисловість становить 20,7%; фінансова та страхова діяльність – 26,4%; оптова і роздрібна торгівля – 13,3%; операції з нерухомим майном – 9,8%; професійна, нау-

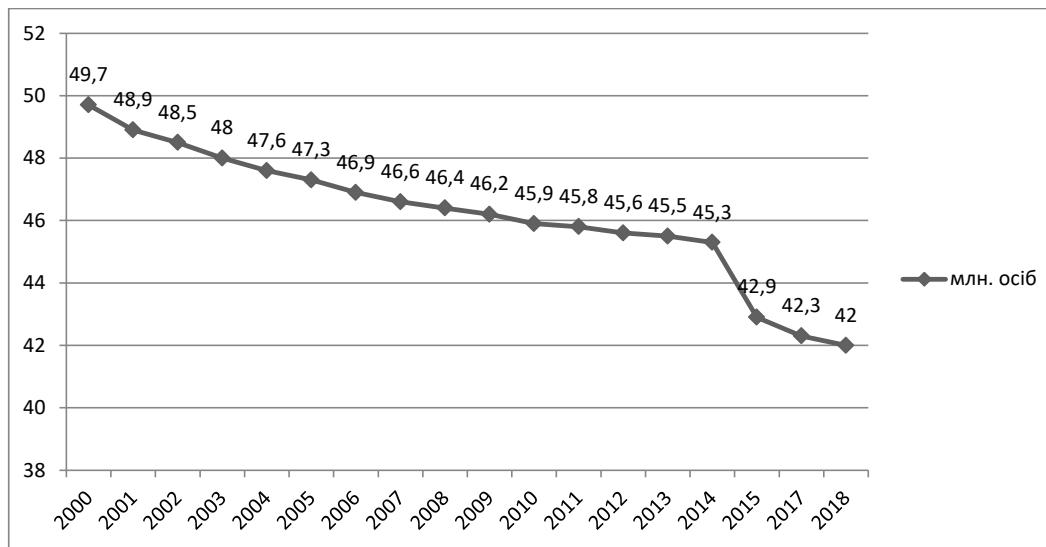

Рис. 2. Динаміка чисельності населення України з 01.01.2000 по 01.01.2018, млн осіб

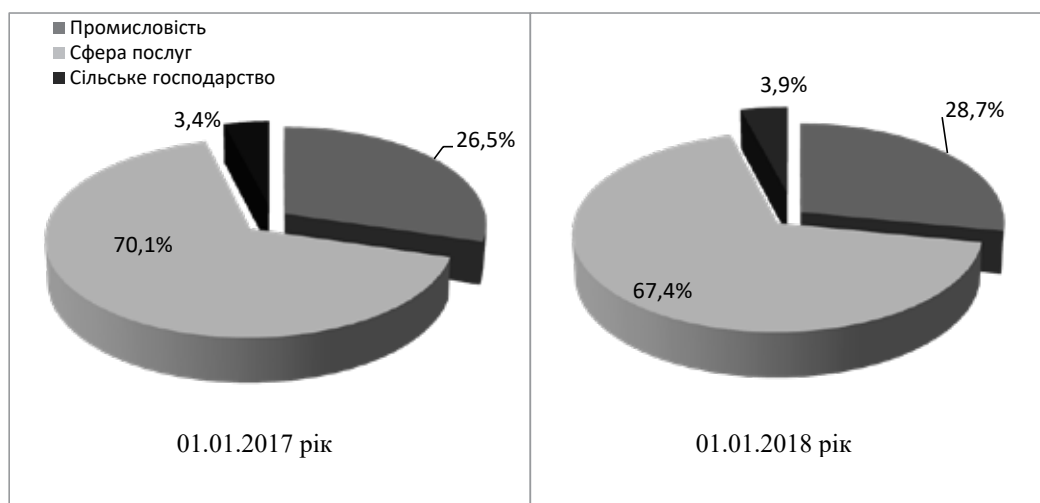
Джерело: складено авторами на основі [6]

Таблиця 1

SWOT-аналіз ефективності інвестицій в українську економіку

<p>Сильні сторони</p> <ul style="list-style-type: none"> · більшість інвестиційних надходжень має стратегічне значення; · інвестиційні кошти мають чітке призначення, окреслений план використання і визначені у часі; · надання державою гарантій інвесторам щодо захисту їхніх інтересів; · життєвий цикл проектів розрахований на довгострокову перспективу; · можливості використання наявного потенціалу країни; · досягнення конкретних цілей та результатів 	<p>Слабкі сторони</p> <ul style="list-style-type: none"> · постійна зміна нормативно-правового поля; · політична нестабільність; · слабе регулювання інвестиційної діяльності; · недовіра з боку іноземних інвесторів; · недостатній рівень упровадження інноваційних технологій; · висока корумпованість, хабарництво та непрозорість ведення бізнесу; · пріоритетність приватних коштів над бюджетними
<p>Можливості</p> <ul style="list-style-type: none"> · поліпшення інвестиційного клімату; · збільшення конкурентоспроможності економіки країни; · створення нових робочих місць; · поліпшення та налагодження міжнародних відносин; · збільшення обсягів іноземного капіталу в економіку країни 	<p>Загрози</p> <ul style="list-style-type: none"> · погіршення міжнародних відносин у разі провалу проекту або труднощів із його реалізацією; · погіршення іміджу країни на міжнародній арені; · високий ступінь ризику для іноземних інвестицій; · посилення залежності від іноземних інвесторів та іноземного капіталу

Джерело: складено авторами

Рис. 3. Структура прямих інвестицій в економіці України за секторами економіки станом на 01.01.2017 та 01.01.2018, %

Джерело: складено авторами на основі [6]

кова та технічна діяльність – 6%; інформація та телекомунікації – 5,4%; інші види економічної діяльності – 10,4% (рис. 3) [6].

Таким чином, найбільш привабливим сектором української економіки для інвестицій є промисловість, адже понад половина всіх інвестицій спрямовується саме туди. За даними Держстату, найбільшу частку серед інвестицій у промисловість України займають інвестиції в переробну промисловість, а саме в металургійне виробництво, виробництво харчових продуктів, пластмасових і гумових виробів. Це пов'язано з розвитком металургійної та хімічної промисловості на території України. Найменше інвестицій потрапляє у сферу сільського господарства.

Попри несприятливе інвестиційне середовище, у розвиток економіки України вкладають кошти Росія, Велика Британія, Кіпр та інші країни. Варто відзначити, що Україна теж є інвестором, проте масштаби українських вкладів є значно меншими, ніж масштаби іноземних вкладів у нашу економіку.

Ми побачили, що у розрізі України чисельність населення зменшується, що пов'язано з багатьма причинами. Економічно активного населення стає дедалі менше, відбувається старіння населення, як ми вже з'ясували, такий процес є негативним чинником у довгостроковому зростанні економіки. Проте, якщо говорити про загальну світову ситуацію, чисельність населення стрімко зростає, і нині даний показник уже перевищив позначку 7 млрд осіб. Таким чином, зростання чисельності населення Землі означає зростання попиту на ресурси (продовольство, воду, енергію), що надасть підтримку компаніям, які займаються видобутком, переробкою і продажем цих ресурсів. Демографічні зміни будуть мати величезне значення у визначенні структури світової економіки в майбутньому.

Проаналізувавши демографічні процеси в Україні та стан інвестиційної сфери, варто наголосити, що для повного розкриття інвестиційного потенціалу української економіки необхідно подолати нагальні проблеми: корупцію, нестабільність правового та політичного середовища, бюрократичні бар'єри, жорстку

податкову систему, високий рівень інфляції, повільну окупність капіталу, низький рівень державної підтримки інвестиційної діяльності та розвитку інвестиційної інфраструктури. Ці проблеми дуже гостро стоять під час фінансово-економічної кризи, їх якнайшвидше розв'язання забезпечить надходження вкладень в економіку держави [2, с. 222–223].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, варто зазначити, що існує взаємозалежність та взаємовпливи даних процесів в економіці, будь-які зміни демографічної ситуації впливають на рівень інвестиційної привабливості та розміри інвестицій. Нині спостерігаються тенденції до зниження чисельності населення, що, своєю чергою, призводить до зменшення інвестицій як із країни, так і в Україну, це пов'язано з низкою причин: зменшенням економічно активного населення, недосконалою законодавчою системою, корупцією, високим рівнем інфляції, низьким рівнем державної підтримки. Усі ці проблеми гальмують зростання інвестиційної привабливості та свідчать про негативний інвестиційний капітал, що й відштовхує потенційних інвесторів у нашу країну. Для подальшого розвитку та зростання чисельності населення і поліпшення інвестиційної привабливості уряд повинен прийняти низку рішень, що допоможуть вирішити нагальні проблеми, які перешкоджають економічному розвитку, а саме:

- боротьба з бідністю, що є основною причиною зменшення чисельності населення та економічно активного населення, люди масово виїжджають на заробітки за кордон;
- стимулювання та підтримка малого бізнесу;
- удосконалення законодавчої системи у сфері оподаткування та підтримки бізнесу, захисту прав інвестора;
- подолання корупції;
- зниження бюрократичних бар'єрів;
- стимулювання народжуваності;
- боротьба з інфляцією, стабілізація курсу гривні.

Якнайшвидше розв'язання забезпечить надходження вкладень в економіку держави та в подальшому її економічне зростання.

Список використаних джерел:

1. Бойченко Е. Вплив демографічних чинників на ринок праці. *Україна: аспекти праці*. 2007. № 8. С. 24–28.
2. Гавришків І.Р. Сучасні проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 1. С. 221–224.
3. Кучерук Г.Ю., Вовк О.М. Економічне обґрунтування комплексної оцінки інвестиційного потенціалу авіапідприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2008. № 5. С. 6–7.
4. Луців Б.Л., Стечишин Т.Б. Інвестиційний потенціал банківської системи України. *Фінанси України*. 2009. № 9. С. 67–77.
5. Мельник С., Гаврюшенко Г., Шубенюк С. Демографічна ситуація в Україні: стан, головні проблеми, та способи їх вирішення. *Україна: аспекти праці*. 2006. № 4. С. 22–26.
6. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.09.2019).
7. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ (редакція станом на 23.07.2017), зі змінами. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 15.09.2019).
8. Сілюкова С. Розвиток інвестиційного потенціалу регіону як об'єкт державного регулювання. *Публічне управління: теорія та практика*. 2010. Вип. 1(13). 184 с.

References:

1. Boichenko, E. (2007), Vplyv demografichnykh chynnykiv na rynok praci. [The impact of demographic factors on the labor market]. *Ukraina: aspekty pratsi*, vol. 8, pp. 24-28.
2. Havryshkiv, I. R. (2013), Suchasni problemy zaluchennja inozemnykh investycij v Ukrajinu. [Current problems of attracting foreign investments into Ukraine]. *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 1, pp. 221-224.
3. Kucheruk, H. Yu. and Vovk O. M. (2008), Ekonomichne obgruntuvannja kompleksnoji ocinky investycijnogho potencialu aviapidpryjemstva. [Economic justification comprehensive assessment of investment potential airline]. *Ekonomika. Finansy. Pravo.*, vol. 5, pp. 6-7.
4. Lutsiv, B. L., Stechyshyn T. B. (2009), Investycijnyj potencial bankivskojji systemy Ukrajinu. [The investment potential of the banking system of Ukraine]. *Finansy Ukrainy*, vol. 9, pp. 67-77.
5. Melnyk, S., Havriushenko, S., Shubeniuk, S. (2006), Demografichna sytuacija v Ukraini: stan, gholovni problemy, ta sposoby jikh vyrishennja. [The demographic situation in Ukraine: current state, main problems and the ways to solve them]. *Ukraina: aspekty pratsi*, vol. 4, pp. 22-26.
6. Oficijnyj veb-sajt Derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrajinu (2019), The official site of State Statistics Service of Ukraine "Investment economic activity of Ukraine" [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 18 September 2019).
7. Pro investycijnu dijalnistj: Zakon Ukrajinu (2019), The Verkhovna Rada of Ukraine The Law of Ukraine "On amendments to some laws of Ukraine on elimination of regulatory barriers for the development of public-private partnership and stimulation of investments in Ukraine", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/817-19> (Accessed 15 September 2019).
8. Siliukova, S. (2013), Rozvytok investycijnogho potencialu reghionu jak ob'jekt derzhavnogho reghuljuvannja [The development of the investment potential of the region as an object of state regulation], *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka : zbirnyk naukovykh prats' Asotsiatsii doktoriv nauk z derzhavnogo upravlinnia, DokNaukDerzhUpr (Kharkiv, 2013)*, Kharkiv, vol. 1, pp.186.